

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ІСТОРІЯ
ЕКОНОМІЧНИХ ВЧЕНЬ”
(для бакалаврів, спеціалістів)

МАУП

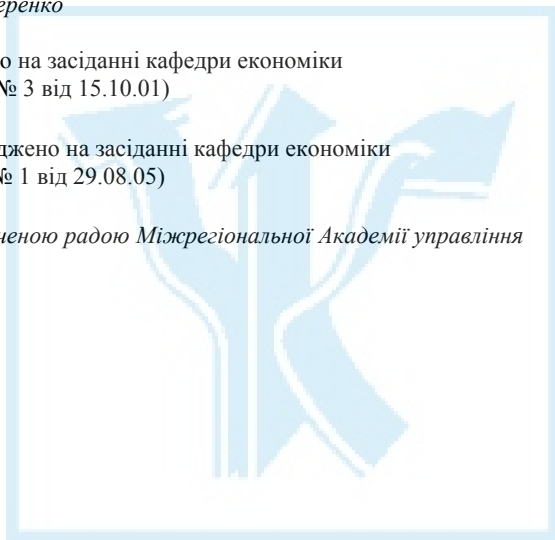
Київ 2005

Підготовлено кандидатом економічних наук, доцентом
О. П. Нестеренко

Затверджено на засіданні кафедри економіки
(Протокол № 3 від 15.10.01)

Перезатверджено на засіданні кафедри економіки
(протокол № 1 від 29.08.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Нестеренко О. П. Навчальна програма дисципліни “Історія економічних вчень” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2005. — 36 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Історія економічних вчень”, плани семінарських занять, вказівки до виконання конт-рольної роботи, завдання для контрольних робіт, питання для самоконтролю студентів, а також список рекомендованої літератури.

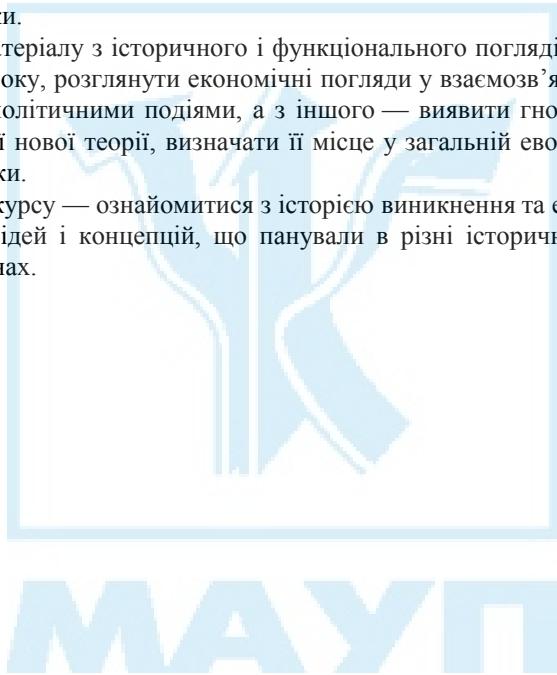
© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Ознайомлення з історією економічних вчень — необхідна умова опанування здобутків світової та вітчизняної економічної науки. Політична економія упродовж свого розвитку нагромадила багато позитивних оцінок і суджень. З нею пов'язані імена таких видатних мислителів, як А. Сміт, К. Маркс, А. Маршалл, Дж. Кейнс, М. Фрідмен. Правильне розуміння й творче переосмислення сучасних процесів економічного життя суспільства неможливе без знання історії розвитку економічної науки.

Виклад матеріалу з історичного і функціонального поглядів дає змогу, з одного боку, розглянути економічні погляди у взаємозв'язку з історичними та політичними подіями, а з іншого — виявити гносеологічні корені кожної нової теорії, визначати її місце у загальній еволюції економічної думки.

Завдання курсу — ознайомитися з історією виникнення та еволюцією економічних ідей і концепцій, що панували в різні історичні епохи в окремих країнах.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВЧЕНЬ”

№ пор.	Назва розділу і теми
1	Предмет, метод і структура курсу “Історія економічних вчень”
	<i>I. Економічна думка доринкової епохи</i>
2	Економічна думка Стародавнього світу та епохи Середньовіччя
3	Економічне вчення меркантилізму
	<i>II. Класична школа економічної науки та її альтернативи</i>
4	Загальна характеристика та основні етапи еволюції класичної школи політичної економії
5	Економічне вчення фізіократів
6	Економічна система А. Сміта
7	Розвиток класичних поглядів у першій половині XIX ст.
8	Альтернативи класичній школі політичної економії
	<i>III. Економічна думка другої половини XIX ст. — початку XX ст.</i>
9	Економічне вчення марксизму
10	Економічні теорії західноєвропейської соціал-демократії
11	Нова історична школа та соціальний напрямок у Німеччині
12	Виникнення та сутність маржиналізму. Австрійська школа граничної корисності
13	Кембриджська школа маржиналізму і започаткування неокласичного напрямку. Американська та лозаннська школи маржиналізму
14	Розвиток економічної думки в Росії та Україні наприкінці XIX — на початку XX ст.
	<i>IV. Економічні теорії XX ст.</i>
15	Американський інституціоналізм 20-х років XX ст. та післявоєнний соціально-інституціональний напрямок
16	Кейнсіанська теоретична революція 30-х років XX ст. Некейнсіанство і посткейнсіанство
17	Економічні теорії європейського неолібералізму
18	Новітні класичні економічні концепції 60–80-х років XX ст.

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВЧЕНЬ”

Тема 1. Предмет, метод і структура курсу “Історія економічних вчень”

Предмет дослідження курсу. Етапи становлення економічної думки. Методологія історії економічних вчень: діалектичний метод, єдність логічного та історичного, наукова абстракція, аналіз і синтез, індукція і дедукція, причинно-наслідковий і функціональний аналіз. Хвилеподібний характер розвитку економіки та економічної думки.

Основні функції історії економічних вчень: теоретико-пізнавальна, методологічна, практична, світоглядна, ідеологічна. Місце історії економічних вчень у системі економічних наук. Плюралізм економічних ідей і концепцій. Багатоманітність течій, напрямків і теорій в історії економічних вчень. Структура курсу історії економічних вчень. Огляд літератури.

Література [А: 3–5; 10; 13; 15. Б: 5; 12; 28; 37]

Розділ I. Економічна думка доринкової епохи

Тема 2. Економічна думка Стародавнього світу та епохи Середньовіччя

Особливості східного рабовласництва та їх відображення в економічній думці. Залежність економічних поглядів від політико-правової, релігійної ідеології та філософських вчень. Писемні пам'ятки Стародавнього Єгипту, Індії та Вавилонії (кодекс законів царя Хаммурапі). Різноманітність економіко-філософських поглядів Стародавнього Китаю (конфуціанство, легізм, даосизм).

Економічна думка античності. Відображення проблем становлення і розвитку рабовласництва. Зміст реформ Солона у Стародавній Греції. Економічні погляди Ксенофонта. Натурально-господарська концепція Платона. Внесок Аристотеля в економічну науку: економіка і хрематистика, поділ праці, товар і товарообмін, форми вартості, гроші.

Особливості економічних поглядів давньоримських вчених (Катон Старший, Варрон, Колумелла). Проблеми організації рабовласницьких господарств. Реформаторська діяльність братів Гракхів. Раннє християнство.

Економічна характеристика епохи Середньовіччя (феодалізму).

Економічна думка Сходу в епоху Середньовіччя. “Державний феодалізм”. Економічні ідеї середньовічного Китаю (Лі Гоу). Оригінальність економічної концепції Ібн Хальдуна (суспільний прогрес, цивілізаційний підхід, трудове походження вартості).

Економічна думка європейського Середньовіччя. “Саллічна правда”. Економічні ідеї канонічного права. Схоластичний підхід. Теорії “справедливої ціни” і “справедливого прибутку” Фоми Аквінського (1226–1274). Нікола Орем (1323–1382) і обґрунтування металістичної теорії грошей.

Економічна думка феодальної Росії та України. “Руська правда”. Роль і значення християнства.

Соціальні утопії пізнього Середньовіччя та їх значення. “Утопія” Т. Мора і початок формування літератури утопічного соціалізму. Майбутній комуністичний устрій у праці Т. Кампанелли “Місто Сонця”. Економічні погляди і практична діяльність Т. Мюнцера.

Література [А: 3; 5; 10; 13; 15; 16. Б: 2; 4]

Тема 3. Економічне вчення меркантилізму

Історичні умови виникнення меркантилізму. Поширення товарно-грошових відносин, занепад натурального господарства. Великі географічні відкриття та їх економічне значення.

Меркантилізм як перше економічне вчення. Основні риси теорії і політики меркантилізму. Гроші як предмет дослідження економічної науки й абсолютне втілення багатства. Державна регламентація внутрішнього виробництва та ринку. Монополізація зовнішньої торгівлі. Обґрунтування політики протекціонізму.

Етапи еволюції меркантилізму: ранній (монетаризм) та пізній (мануфактурна, або розгорнута, меркантилістська система). Теорії грошового та торговельного балансу. Зрілий меркантилізм як виразник інтересів торговельного капіталу. Представники меркантилізму. Історичне місце і сучасне значення меркантилізму.

Особливості розвитку меркантилізму у європейських країнах. Т. Мен (1571–1641) і пізній меркантилізм в Англії. Кольбертизм у Франції. Відмінності італійського меркантилізму. Поширення ідей меркантилізму в Росії та Україні (О. Ордін-Нащокін, Ю. Крижанич, І. Посошков).

Література [А: 1–5; 8–11; 13–16. Б: 2; 4; 5; 31; 37]

Розділ II. Класична школа економічної науки та її альтернативи

Тема 4. Загальна характеристика та основні етапи еволюції класичної школи політичної економії

Історико-економічні умови виникнення класичної школи політичної економії. Об'єкт дослідження класичної школи. Характеристика визначальних ідей класичної школи: природного порядку, економічного лібералізму, вільної конкуренції, пріоритетності виробничої сфери, трудової теорії вартості. Різноманітність підходів до періодизації класичної школи. Етапи розвитку класичної школи та їх особливості. Історичне місце класичної школи.

Економічні погляди засновників класичної школи в Англії та Франції. “Природна ціна” В. Петті (1623–1687) та “істинна вартість” П. Бугаїльбера (1646–1714) — основи трудової теорії вартості. Двофакторна модель вартості В. Петті. Виникнення статистики. Захист інтересів сільського господарства П. Бугаїльбером. Особливості економічних поглядів В. Петті та П. Бугаїльбера.

Література [А: 1–5; 8–16. Б: 2–4]

Тема 5. Економічне вчення фізіократів

Виникнення фізіократичної школи у Франції. Основні економічні ідеї фізіократизму. Природний порядок і природні закони виробництва. Абсолютизація аграрного сектору. “Чистий продукт” та продуктивна праця в трактуванні фізіократів. Класовий поділ суспільства і його значення. Вчення про капітал: “первинні” та “щорічні” аванси. “Економічна таблиця” Ф. Кене (1694–1774) як перша модель реалізації суспільного продукту.

Особливості економічних поглядів А. Тюрго (1724–1781). Поняття корисності. Спроба практичної реалізації фізіократичної концепції.

Література [А: 1–5; 8–16. Б: 2–4]

Тема 6. Економічна система А. Сміта

А. Сміт (1723–1790) як теоретик економічного лібералізму. Концепції “економічної людини” і “невидимої руки”. Необмежена конкуренція і саморегуляція капіталістичного господарства. Роль держави в економіці. Обґрунтування ліберальної економічної політики і фрітредерства. Методологія А. Сміта.

Проблематика книги “Дослідження про природу і причини багатства народів” (1776). Аналіз поділу праці. Продуктивна і непродуктивна праця. Різноманітність трактувань вартості. Теорія ціноутворення. Вчення про гроші. Аналіз конкуренції і монополії. Суперечливість підходів до основних економічних категорій. Класовий поділ суспільства. Теорія доходів і реалізації. Вчення про капітал. “Догма” А. Сміта. Теорія суспільного відтворення.

Значення економічної теорії А. Сміта для подальшого розвитку економічної науки.

Література [А: 1–5; 8–16. Б: 2–5; 27]

Тема 7. Розвиток класичних поглядів у першій половині XIX ст.

Подальший розвиток класичних ідей в Англії та Франції. Осмислення нових історичних умов поколінням “смітіанців”. Закон народонаселення Т. Мальтуса (1766–1834) і його значення. Принцип спадної родючості ґрунту. Теорія вартості і прибутку. Проблема реалізації і теорія “третіх осіб”.

Теорія трьох факторів виробництва Ж. Сея (1767–1832) і відмова від трудової теорії вартості. Пріоритет пропозиції. Закон ринків і його сучасна оцінка.

Сверідність економічних поглядів С. Сісмонді (1773–1842). Нове визначення предмета політекономії. Теорія недоспоживання і криз пере-виробництва.

Економічна система Д. Рікардо (1772–1823) як відображення епохи промислового перевороту. Визначення предмета політичної економії. Домінування трудової теорії вартості. Економічні категорії і закони. Вчення про капітал і суспільне відтворення. Теорія диференціальної ренти. Кількісна теорія грошей. Принцип порівняльної переваги і його застосування. Проблематика праці “Начала політичної економії і оподаткування” (1817).

Економічні ідеї В. Сеніора (1790–1864) (Англія), Ф. Бастіа (1801–1850) (Франція) та Г. Кері (1793–1879) (США). Теорія “утримання” В. Сеніора та “гармонії інтересів” Ф. Бастіа.

Завершальний етап розвитку класичної школи. Економічна система Дж. Мілля (1806–1873). Еклектизм вчення. Протиставлення сфер виробництва і розподілу. Теорія вартості і доходів. Ідеї реформування капіталізму, кооперативного руху, соціального партнерства.

Методологічний, теоретичний і практичний доробок класичної школи політичної економії.

Література [А: 1–5; 8–16. Б: 2–5]

Тема 8. Альтернативи класичній школі політичної економії

Історична школа в Німеччині: особливості методології. Економічні погляди Ф. Ліста (1789–1864): “національна економія” і “виховний протекціонізм”. Метод історизму. Економічні дослідження К. Кніса (1821–1898), Б. Гільдебранда (1812–1878), В. Ро-шера (1817–1898). Ототоження політичної економії та історії народного господарства. Періодизації економічного і господарського розвитку. Врахування національних особливостей. Ідеологічна опозиція класичній школі.

Дрібнобуржуазна критика капіталізму та її значення. Економічні погляди С. Сісмонді (1773–1842): предмет політекономії, поглиблення суперечностей капіталізму, ідеї державного втручання. Ідеалізм, реформізм і анархізм концепції П. Прудона (1809–1865). Критика сучасного капіталізму. Захист дрібної приватної власності. Теорія “конституційованої” вартості. Проект реорганізації обміну і ліквідації грошей.

Економічні ідеї утопічного соціалізму. Соціально-економічні вчення А. Сен-Сімона (1760–1825), Ш. Фур’є (1772–1832) та Р. Оуена (1771–1858). Концепції справедливого і гармонійного суспільства. Критика капіталізму. Рациональні елементи та історичне місце утопічного соціалізму. Економічні погляди соціалістів-рікардіанців.

Література [А: 3–5; 8; 10; 13; 15; 16. Б: 2; 4]

Розділ III. Економічна думка другої половини XIX — початку XX ст.

Тема 9. Економічне вчення марксизму

Соціально-економічні умови виникнення марксизму. Ранні праці К. Маркса (1818–1883) та значення виражених у них поглядів. Революційна спрямованість висновків теоретичних досліджень. Філософські основи марксистського вчення: поєднання матеріалізму і діалектики.

Основні проблеми праці “Капітал” (1867) К. Маркса. Подальша розробка теорії трудової вартості. Двоїстий характер праці, втіленої в товарі. Поняття “робочої сили”. Теорія додаткової вартості. Концепція “перетворених форм” — прибутку, ренти, процента. Основний економічний закон капіталізму. Капіталістичне нагромадження та його соціально-економічні наслідки. Вчення про капітал. Кругообіг капіталу. Визначення умов простого і розширеного відтворення. Аналіз новітніх тенденцій капіталістичної економіки.

Спроби подальшого розвитку марксистського вчення. Історичне значення марксизму і його сучасні оцінки.

Література [А: 1–5; 8–15. Б: 4; 5; 9; 12; 18; 26]

Тема 10. Економічні теорії західноєвропейської соціал-демократії

Критичний аналіз марксистського економічного вчення. Виникнення і соціально-економічні джерела ревізіонізму Е. Бернштейна (1850–1932). Концепція “економічної вартості”. Еволюціонізм та ідеї соціального реформування.

Ідейна еволюція К. Каутського (1854–1938) та Р. Гільфердінга (1877–1941). Теорія “ультраімперіалізму” К. Каутського. Теорія “організованого капіталізму” Р. Гільфердінга. Проблематика праці “Фінансовий капітал” (1910). Центризм у соціал-демократичному русі.

Економічні погляди лівого крила західноєвропейської соціал-демократії.

Подальша еволюція соціал-демократичних концепцій. Розвиток соціал-демократії у міжвоєнний і післявоєнний період.

Література [А: 3; 5; 8; 13. Б: 4; 12]

Тема 11. Нова історична школа та соціальний напрямок у Німеччині

Історичні умови виникнення молодшої історичної школи. Особливості методології дослідження. “Союз соціальної політики” і катедер-соціалізм. Консервативне крило катедер-соціалізму на чолі з Г. Шмоллером (1838–1917). Ліберально-реформістський напрямок Л. Brentano (1848–1931). Роль профспілок і “класовий мир”.

Соціальна школа в економічній науці. Домінування правового і етичного підходів у творчості Р. Штаммлера, Р. Штольцмана. Теорія “ліберального соціалізму” Ф. Оппенгеймера. Теорія “універсалізму” О. Шпанна. Використання ідей соціальної школи в концепціях німецького неолібералізму.

Економічні погляди М. Вебера (1864–1920) і В. Зомбарта (1863–1941). Започаткування економічної соціології. Дослідження всесвітньої економічної історії і пошук “духу капіталізму”. Реакційність пізніх праць В. Зомбарта.

Література [А: 2; 3; 5; 13. Б: 1; 4; 12; 26]

Тема 12. Виникнення та сутність маржиналізму. Австрійська школа граничної корисності

Об’єктивні умови виникнення маржиналізму. Методологічні основи маржинальної революції. Психологізація та суб’єктивізм економічного

аналізу. Теорії граничної корисності та граничної продуктивності. Передвісники маржиналізму: Й. фон Тюнен, Г. Госсен, Ж. Дюпюї, А. Курно.

Австрійська школа граничної корисності і започаткування суб'єктивної школи політекономії. Економічні погляди К. Менгера (1840–1921), Ф. Візера (1851–1926), О. Бем-Баверка (1851–1914). Абсолютний суб'єктивізм і психологізм. Вивчення психологічних мотивів індивідуальної економічної поведінки. Цінність і корисність. Причинно-наслідковий аналіз і метод робінзонад. Таблиця Менгера. Теорія приписування (“нав'язування”). Концепція альтернативних витрат. Закон Візера. Психологічна теорія відсотка О. Бем-Баверка.

Література [А: 1; 2; 8–16. Б: 1; 3; 5; 12; 26]

Тема 13. Кембриджська школа маржиналізму і започаткування неокласичного напрямку. Американська та лозаннська школи маржиналізму

Англійський маржиналізм: становлення і розвиток. Економічні погляди В. Джевонса (1835–1882): теорія корисності, визначення пропозиції праці. Економічні ідеї Ф. Еджворта (1845–1926): теорія обміну й криві байдужості.

Кембриджська школа маржиналізму. А. Маршалл (1842–1924) і основи неокласичного аналізу. Основні проблеми праці “Принципи економічної теорії” (1890). Методологічні принципи маршалліанської теорії. Частково рівноважний аналіз і мікроекономічний підхід. Теорія ціноутворення: корисність і попит, витрати і пропозиція. “Ринковий хрест” А. Маршалла. Еластичність попиту. Врахування фактора часу. Нові економічні поняття і категорії. Започаткування теорії добробуту.

Внесок А. Пігу (1877–1959) у розвиток економічної теорії добробуту. Недосконалість ринку, зовнішні ефекти й необхідність державного втручання.

Розвиток американської школи маржиналізму. Проблеми виробництва і розподілу в працях Дж. Кларка (1847–1938). Економічна статика і економічна динаміка. Концепція граничної продуктивності. Теорія розподілу. Факторний аналіз виробництва.

Лозаннська школа маржиналізму і математична школа економічної науки. Модель загальної економічної рівноваги Л. Вальраса (1834–1910). Оптимум В. Парето (1848–1923). Дослідження поведінки раціонального економічного суб'єкта. Ординалістська (порядкова) функція

корисності і функціональний аналіз. Вплив лозаннської школи на подальший розвиток економіко-математичного моделювання.

Сучасне значення маржиналізму і неокласичної економічної теорії.

Література [А: 1; 2; 8–16. Б: 4; 5; 11; 15; 19; 25; 26]

Тема 14. Розвиток економічної думки в Україні напикінці XIX — на початку XX ст.

Розвиток маржиналізму в Україні. Економічні погляди М. Туган-Барановського (1865–1919). Теорема цінності як синтез трудової теорії вартості та теорії граничної корисності. Критика економічної теорії К. Маркса. Інвестиційна теорія економічного циклу. Концепції ринків і криз. Економічне значення кооперації у сільському господарстві. Природа земельної ренти.

Київська школа політичної економії. Розвиток економіко-математичних концепцій. Теорія споживчої поведінки і збалансованого споживчого бюджету Є. Слуцького (1880–1848). Функція корисності. Ефект Слуцького.

Література [А: 8; 13; 15. Б: 11; 13; 30; 31]

Розділ IV. Економічні теорії XX ст.

Тема 15. Американський інституціоналізм 20-х років XX ст. та післявоєнний соціально-інституціональний напрям

Умови виникнення і загальна характеристика американського інституціоналізму. Методологічні засади інституціоналізму. Теоретичний виклик економічній ортодоксії.

Соціально-психологічний інституціоналізм Т. Веблена (1857–1929). Технологічний детермінізм. Домінування психологічних факторів. Критика американського капіталізму і монополій. Революція інженерів. Ефект Веблена.

Соціально-правовий інституціоналізм Дж. Коммонза (1862–1945). Вирішальна роль права в економічній діяльності. Теорія “соціального конфлікту” і “колективних дій”. Аналіз економічних угод.

Емпіричний (кон’юнктурно-статистичний) інституціоналізм У. Мітчелла (1874–1948). Практична спрямованість теоретичної доктрини на активне державне втручання. Теорія циклічних коливань. “Гарвардський барометр”.

Післявоєнний соціально-інституціональний напрямок. Теорії трансформації капіталізму (Г. Мінз, А. Берлі): демократизація капіталу, революція в доходах та управлінська революція. Технократичні концепції індустріального та постіндустріального суспільства. Теорії корпорації, “зрівноважувальної сили” і конвергенції Дж. Гелбрейта. Теорія “стадій економічного зростання” У. Ростоу. Концепція інформаційного суспільства Д. Белла.

Сучасний неінституціоналізм. Методологічні особливості і структура нової інституціональної теорії. Вивчення прав власності, трансакційних витрат, контрактних відносин. Теорема Р. Коуза. Теорія трансакційних витрат О. Вільямсона. Нова економічна історія Д. Норта.

Література [А: 1; 2; 6–13; 15; 16. Б: 4; 8; 10; 16; 20–22; 26; 28]

Тема 16. Кейнсіанська теоретична революція 30-х років XX ст. Некейнсіанство і посткейнсіанство

Криза класичної і неокласичної моделей регулювання економіки. Велика депресія 1929–1933 рр. і шляхи її подолання. Економічне вчення Дж. Кейнса (1883–1946). Радикальна зміна методологічних основ економічного дослідження. Макроекономічний аналіз і теорія державного регулювання.

Макроекономічна модель Дж. Кейнса. Оперування агрегованими економічними показниками. Вивчення суспільної психології і формулювання основного психологічного закону. Теоретичний аналіз споживання, заощадження та інвестицій. Концепція інвестиційного мультиплікатора і її економічне значення. Вирішення проблеми “ефективного попиту” та повної зайнятості. Основні проблеми праці Дж. Кейнса “Загальна теорія зайнятості, процента та грошей” (1936). Кейнсіанська модель економічної політики: визначальна роль державного бюджету та інвестицій, політика “дешевих грошей”, регулювання зайнятості і соціальної сфери.

Некейнсіанство, його методологічні особливості. Проблеми економічної динаміки і збалансованості. Моделі економічного зростання Р. Харрода і Є. Домара. Некейнсіанська теорія економічного циклу Е. Хансена. Механізм взаємодії мультиплікатора і акселератора. Принципи державного регулювання.

“Хіксіанське” кейнсіанство та кейнсіансько-неокласичний синтез (П. Самуельсон). Спрощена модель Дж. Кейнса та схема “доходів — витрат” Дж. Хікса — Е. Хансена. Модель IS—LM. Крива А. Філіпса. Ліве кейнсіанство (Дж. Робінсон, П. Сраффа) та посткейнсіанство.

Криза кейнсіанської теорії та концепції державного регулювання у 70-х роках ХХ ст. Історичне значення кейнсіанства в системі економічної науки.

Література [А: 1; 2; 6–13; 15; 16. Б: 3–5; 7; 14; 17; 20; 24; 26; 28; 34–36]

Тема 17. Економічні теорії європейського неолібералізму

Ідейні і методологічні джерела неолібералізму.

Відродження економічного лібералізму у працях Ф. фон Хайєка (1899–1992). Концепція спонтанного ринкового порядку. Внесок Ф. фон Хайєка в теорію цін, капіталу, економічного циклу. Розробка принципів монетарної політики. Критика соціалізму й центрально-керованих економік.

Відмінності англомовного та європейського неолібералізму.

Еволюція теорій неолібералізму в Німеччині. Особливості й етапи становлення німецького ордолібералізму. Основні групи німецьких неолібералів. Теорія і політика ладу. Концепція ідеальних типів економічних систем В. Ойкена (1891–1950). Теорія соціального ринкового господарства (СРГ) та її основні риси. Поєднання конкурентного ладу, захисту конкурентного середовища та політики соціального “вирівнювання” — характерна ознака СРГ. Практична реалізація теорії СРГ Л. Ерхардом та її значення.

Література [А: 1; 2; 7–13; 15; 16. Б: 4; 6; 23; 26; 29; 33; 38]

Тема 18. Новітні класичні економічні концепції 60–80-х років ХХ ст.

Криза кейнсіанської теорії і моделі державного регулювання у 70-х роках ХХ ст. Відродження традиційних класичних поглядів. Характеристика новітньої класики (англомовного неолібералізму). Провідні напрямки сучасного економічного неоконсерватизму.

Економічна теорія монетаризму. М. Фрідмен — лідер Чиказької школи. Монетаризм як продовження кількісної теорії грошей. Гіпотеза перманентного доходу. “Грошове правило” і пріоритет регулювання грошової маси. Теорія номінального доходу. Природний рівень безробіття. Грошова теорія економічного циклу. Основні напрямки державної економічної політики. Монетаризм і кейнсіанство: ідейне протистояння теорій.

Концепція економіки пропозиції як теоретичне обґрунтування неоконсерватизму. Стимулювання приватної ініціативи та розвитку виробничої сфери. Обмеження державного впливу на економіку, скорочення обсягів державного бюджету і соціальних витрат. Крива А. Лаффера і

необхідність зменшення податкового тиску. Монетаризм і економіка пропозиції — теоретичні основи “рейганоміки” і “тетчеризму”.

Своєрідність теорії раціональних очікувань (Р. Лукас, Т. Сард-жент, Н. Уоллес). Обґрунтування раціональної економічної поведінки. Інфляційні, адаптивні та раціональні очікування. Необхідність провадження стабільної економічної політики. “Нова класична макроекономіка”: становлення і розвиток.

Література [А: 1; 2; 7–13; 15; 16. Б: 4–7; 17; 20; 24; 26; 28; 32; 33]

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Предмет, метод і структура курсу “Історія економічних вчень”

1. Предмет, завдання та основні функції курсу “Історія економічних вчень”.
2. Методологія курсу “Історія економічних вчень”.
3. Структура курсу “Історія економічних вчень”: багатоманітність економічних ідей і концепцій.

Література [А: 3–5; 10; 13; 15. Б: 5; 12; 28; 37]

Тема 2. Економічна думка Стародавнього світу та епохи Середньовіччя

1. Економічна думка перших цивілізацій (Стародавній Схід).
2. Економічна думка античного світу. Характеристика основних філософсько-економічних концепцій Стародавньої Греції та Стародавнього Риму.
3. Економічна думка Сходу та арабських країн в епоху Середньовіччя.
4. Економічна думка західноєвропейського Середньовіччя.

Теми рефератів

1. Економічні ідеї давньогрецьких філософів Ксенофонта, Платона, Аристотеля.
2. Порівняльна характеристика економічних концепцій Стародавньої Греції та Стародавнього Риму.
3. Релігійна спрямованість економічного вчення Фоми Аквінського.

Література [А: 3; 5; 10; 13; 15; 16. Б: 2; 4]

Тема 3. Економічне вчення меркантилізму

1. Історико-економічні передумови виникнення меркантилізму.
2. Основні риси теорії та практики меркантилізму.
3. Етапи розвитку меркантилістської доктрини.
4. Значення ідей меркантилізму для сучасної економічної науки.

Теми рефератів

1. Особливості розвитку ідей меркантилізму в західноєвропейських країнах (Англія, Франція, Італія, Іспанія).
2. Поширення ідей меркантилізму в Росії та Україні.

Література [А: 1–5; 8–11; 13–16. Б: 2; 4; 5; 31; 37]

Тема 4. Загальна характеристика та основні етапи еволюції класичної школи політичної економії

1. Історичні передумови виникнення класичної школи політичної економії.
2. Характеристика основних ідей та підходи до періодизації класичної школи політекономії.
3. Економічні погляди засновників класичної політекономії В. Петті (Англія) та П. Буагільбера (Франція).

Теми рефератів

1. Порівняльна характеристика основних ідей меркантилізму та класичної школи.
2. Спільні риси та відмінності економічних поглядів В. Петті та П. Буагільбера — засновників класичної політекономії в Англії та Франції.

Література [А: 1–5; 8–16. Б: 2–4]

Тема 5. Економічне вчення фізіократів

1. Зародження фізіократичної школи у Франції.
2. Основні економічні ідеї фізіократичної школи.
3. Економічні погляди Ф. Кене та А. Тюрго.

Теми рефератів

1. “Економічна таблиця” Ф. Кене та її економічне значення.
2. Економічні ідеї А. Тюрго: продовження і заперечення фізіократизму.

Література [А: 1–5; 8–16. Б: 2–4]

Тема 6. Економічна система А. Сміта

1. Внесок А. Сміта у формування теорії економічного лібералізму:
 - концепції “економічної людини” і “невидимої руки”;
 - погляди на роль держави в економіці.
2. Економічна система А. Сміта:
 - концепція поділу праці;
 - теорія вартості і ціноутворення;
 - класовий поділ суспільства і теорія доходів;
 - вчення про капітал і суспільне відтворення.
3. Сучасне значення сміттанської економічної теорії.

Теми рефератів

1. Інтелектуальна біографія А. Сміта.
2. А. Сміт як засновник цілісної системи економічної науки.

Література [А: 1–5; 8–16. Б: 2–5; 27]

Тема 7. Розвиток класичних поглядів у першій половині XIX ст.

1. Економічні погляди Т. Мальтуса і їх сучасне значення.
2. Економічні ідеї Ж. Сея: теорія трьох факторів виробництва і закон ринків.
3. Економічна система Д. Рікардо і розвиток трудової теорії вартості.
4. Завершення класичної політекономії: економічне вчення Дж. Мілля.

Теми рефератів

1. Розвиток класичної школи політекономії у першій половині XIX ст.: основні напрямки теоретичних пошуків.
2. Інтелектуальна біографія Д. Рікардо.
3. Ідеї соціального реформізму Дж. Мілля та їх сучасне значення.

Література [А: 1–5; 8–16. Б: 2–5]

Тема 8. Альтернативи класичній школі політичної економії

1. Німецька історична школа: причини формування та основні теорії. Відкрита критика методологічних засад і теоретичних ідей класичної політекономії.
2. Дрібнотоварна критика капіталізму С. Сімонді та П. Прудона.
3. Соціально-економічне вчення утопічного соціалізму.

Тема реферату

Порівняльна характеристика економічних поглядів С. Сімонді та П. Прудона.

Література [А: 3–5; 8; 10; 13; 15; 16; Б: 2; 4]

Тема 9. Економічне вчення марксизму

1. Історичні умови виникнення та ідейні джерела марксизму.
2. Економічне вчення К. Маркса:
 - подальша розробка трудової теорії вартості;
 - теорія додаткової вартості;
 - основний економічний закон капіталізму та “загальний” закон капіталістичного нагромадження;
 - аналіз капіталу та суспільного відтворення.
3. Історичне місце марксистської економічної теорії та її подальший розвиток.

Теми рефератів

1. Ранні праці К. Маркса та значення виражених в них поглядів.
2. Загальна характеристика “Капіталу” К. Маркса.

Література [А: 1–5; 8–15. Б: 4; 5; 9; 12; 18; 26]

Тема 10. Економічні теорії західноєвропейської соціал-демократії

1. Історико-економічні передумови виникнення соціал-демократичних теорій.
2. Ревізіонізм Е. Бернштейна як панівна теорія західноєвропейської соціал-демократії.
3. Економічні погляди К. Кауцького та Р. Гільфердінга.

Теми рефератів

1. Порівняльна характеристика економічних поглядів К. Каутського та Р. Гільфердінга.
2. Еволюція соціал-демократичних концепцій у ХХ ст. та їх практичне застосування.

Література [А: 3; 5; 8; 13. Б: 4; 12]

Тема 11. Нова історична школа та соціальний напрямок у Німеччині

1. Нова історична школа: причини виникнення, особливості методології, основні ідеї та угруповання.
2. Соціальний напрямок у політичній економії: формування і розвиток.
3. Новітня історична школа: М. Вебер і В. Зомбарт.

Теми рефератів

1. Ідейна неоднорідність молодшої історичної школи (катедер-соціалізму).
2. М. Вебер: соціологічні й економічні дослідження історичного розвитку.

Література [А: 2; 3; 5; 13. Б: 1; 4; 12; 26]

Тема 12. Виникнення та сутність маржиналізму. Австрійська школа граничної корисності

1. Маржинальна революція: умови виникнення і методологічні основи.
2. Австрійська школа граничної корисності як перше маржиналістське теоретичне угруповання.
3. Економічні погляди К. Менгера, Ф. Візера, О. Бем-Баверка.

Теми рефератів

1. Економічні ідеї передвісників маржиналізму Й. фон Тьонена, Ж. Дюпюї, Г. Госсена, А. Курно.
2. Психологічна теорія відсотка О. Бем-Баверка.

Література [А: 1; 2; 8–16. Б: 1; 3; 5; 12; 26]

Тема 13. Кембриджська школа маржиналізму і започаткування неокласичного напрямку. Американська та лозаннська школи маржиналізму

1. А. Маршалл — лідер кембриджської школи маржиналізму і основоположник неокласичного напрямку.
2. Мікроекономічний підхід і теорія ціноутворення А. Маршалла.
3. Американська школа маржиналізму Дж. Кларка і розвиток теорії граничної продуктивності.
4. Лозаннська школа маржиналізму: модель загальної економічної рівноваги Л. Вальраса і оптимум В. Парето.

Теми рефератів

1. Економічні погляди В. Джевонса і започаткування англійського маржиналізму.
2. Основні проблеми праці А. Маршалла “Принципи економічної теорії” (1890).
3. Внесок А. Пігу у розвиток економічної теорії добробуту.

Література [А: 1; 2; 8–16. Б: 4; 5; 11; 15; 19; 25; 26]

Тема 14. Розвиток економічної думки в Україні наприкінці XIX — на початку XX ст.

1. Київська школа політичної економії.
2. Економічні погляди М. Туган-Барановського.
3. Розвиток економіко-математичних концепцій Є. Слуцьким.

Тема реферату

Економічні ідеї українських економістів: І. Вернадського, М. Бунге, М. Зібера, Р. Орженцького.

Література [А: 8; 13; 15. Б: 11; 13; 30; 31]

**Тема 15. Американський інституціоналізм 20-х років XX ст.
та післявоєнний соціально-інституціональний напрямок**

1. Методологічні засади та ідейні джерела американського інституціоналізму.
2. Соціально-психологічний інституціоналізм Т. Веблена. Критика ортодоксії.
3. Пріоритет правових відносин в економічній концепції Дж. Коммонза.
4. Емпіричний (кон'юнктурно-статистичний) інституціоналізм У. Мітчелла.
5. Розвиток соціально-інституціонального напрямку економічної науки в післявоєнний період.
6. Методологічні особливості і структура сучасного неінституціоналізму.

Теми рефератів

1. Теорії трансформації капіталізму і технократичні концепції суспільства.
2. Теорія трансакційних витрат Р. Коуза та О. Вільямсона.
3. Нова економічна історія та концепція інституційних змін Д. Норта.

Література [А: 1; 2; 6–13; 15; 16. Б: 4; 8; 10; 16; 20–22; 26; 28]

**Тема 16. Кейнсіанська теоретична революція 30-х років XX ст.
Неокейнсіанство і посткейнсіанство**

1. Історичні, соціально-економічні й теоретичні передумови виникнення кейнсіанства.
2. Економічне вчення Дж. Кейнса:
 - особливості методології економічного дослідження;
 - макроекономічний аналіз і теорія “ефективного попиту”;
 - концепція мультиплікатора і стимулювання інвестиційного попиту;
 - кейнсіанська модель державного регулювання економіки.
3. Неокейнсіанські моделі економічного зростання та економічної динаміки.
4. Кейнсіансько-неокласичний синтез П. Самуельсона та “хіксіанське” кейнсіанство.

Теми рефератів

1. Основні проблеми праці Дж. Кейнса “Загальна теорія зайнятості, процента та грошей” (1936).
2. Особливості економічних ідей лівого кейнсіанства.
Література [А: 1; 2; 6–13; 15; 16. Б: 3–5; 7; 14; 17; 20; 24; 26; 28; 34–36]

Тема 17. Економічні теорії європейського неолібералізму

1. Відродження економічного лібералізму: економічні погляди Ф. фон Хайєка.
2. Німецький ордолібералізм: зародження і розвиток.
3. Економічне вчення В. Ойкена. Типологізація економічних систем.

Теми рефератів

1. Еволюція ліберальних економічних ідей у XIX–XX ст.
2. Англomовний і німецький неолібералізм: спільні риси та відмінності.

Література [А: 1; 2; 7–13; 15; 16; Б: 4; 6; 23; 26; 29; 33; 38]

Тема 18. Новітні класичні економічні концепції 60–80-х років XX ст.

1. Нове неокласичне відродження: причини та сутність.
2. Монетаризм як провідний напрямок сучасного економічного консерватизму. Економічні погляди М. Фрідмена.
3. Концепція економіки пропозиції: теоретичне та прикладне значення.
4. Своєрідність теорії раціональних очікувань.

Теми рефератів

1. Теорії монетаризму і економіки пропозиції як обґрунтування економічної політики Р. Рейгана у США та М. Тетчер у Великій Британії.
2. Основні постулати “нової класичної макроекономіки”.

Література [А: 1; 2; 7–13; 15; 16. Б: 4–7; 17; 20; 24; 26; 28; 32; 33]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Студент вибирає варіант завдання для контрольної роботи за останньою цифрою номера своєї залікової книжки. Наприклад: номер залікової книжки 3857 передбачає вибір варіанта 7.

Варіант містить два теоретичних питання і тестові завдання. Обидва теоретичні питання потребують складання плану відповіді та ґрунтовного викладу матеріалу з використанням кількох підручників і першоджерел. Відповіді на тестові завдання потребують короткого, стислого обґрунтування (3–4 речення) зробленого вибору.

Увага! Окремі тестові питання мають неоднозначні відповіді.

У кінці контрольної роботи необхідно подати список використаної літератури.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Спільні риси та відмінності економічних поглядів В. Петті і П. Бугаільбера — засновників класичної політекономії.
2. Загальна характеристика американського інституціоналізму.

Тестові завдання

1. На думку фізіократів, праця є продуктивною:

- а) у промисловості;
- б) сільському господарстві;
- в) у зовнішній торгівлі;
- г) усі перелічені відповіді правильні.

2. Теорія марксизму ґрунтувалася на використанні:

- а) ідеалізму;
- б) метафізики;
- в) історичного методу;
- г) діалектичного та історичного матеріалізму.

3. Неолібералізм пропонує:

- а) вільне ціноутворення;
- б) активну державну інвестиційну політику;
- в) централізоване державне управління;
- г) переважання приватного інтересу і приватної власності.

Варіант 2

1. Порівняльна характеристика ідей меркантилізму та класичної школи.
2. Сучасний неoinституціоналізм: економічні погляди Р. Коуза.

Тестові завдання

1. “Невидима рука” А. Сміта — це:

- а) дія об’єктивних економічних законів;
- б) механізм державного регулювання економіки;
- в) вільна ринкова конкуренція;
- г) механізм свідомого суспільного контролю.

2. Суть основного психологічного закону Дж. Кейнса:

- а) із збільшенням доходу споживання збільшується;
- б) із збільшенням доходу споживання зменшується;
- в) із збільшенням доходу споживання збільшується, але меншою мірою, ніж дохід;
- г) ваш варіант.

3. Концепція соціального ринкового господарства передбачає:

- а) поєднання ринкового механізму і соціального регулювання;
- б) абсолютно вільне функціонування ринкового господарства;
- в) загальнонаціональне планування;
- г) підтримання конкурентного ладу.

Варіант 3

1. Економічна думка Стародавньої Греції та Стародавнього Риму: порівняльний аналіз.
2. Модель загальної ринкової рівноваги Л. Вальраса і оптимум В. Парето.

Тестові завдання

1. Методом дослідження класичної школи вважається:

- а) абстрактно-дедуктивний;
- б) емпіричні дослідження;

в) функціональний аналіз ринку.

2. Зазначте, хто з наведених економістів характеризував капітал як самозростаючу вартість:

- а) А. Сміт;
- б) Д. Рікардо;
- в) Дж. Мілль;
- г) К. Маркс.

3. Предметом дослідження інституціоналізму є:

- а) сфера виробництва;
- б) економічні та позаекономічні явища;
- в) сфера обігу;
- г) суспільні інститути.

Варіант 4

1. А. Сміт як засновник теорії та політики економічного лібералізму.
2. Характеристика неокейнсіанських моделей економічної динаміки і економічного зростання.

Тестові завдання

1. “Історія економічних вчень” вивчає:

- а) стихійні закони економічного розвитку;
- б) економічне життя країн світу;
- в) історичний розвиток економічних ідей і теорій;
- г) міжнародні економічні відносини.

2. За Т. Мальтусом, “треті особи” — це:

- а) продуктивна частина суспільства;
- б) непродуктивна частина суспільства;
- в) фактор, що сприяє створенню суспільного продукту;
- г) фактор, що сприяє реалізації суспільного продукту.

3. До методів дослідження інституціоналізму належать:

- а) історико-економічний;
- б) технологічний детермінізм;
- в) соціально-психологічний;
- г) усі перелічені.

Варіант 5

1. Д. Рікардо як продовжувач трудової теорії вартості.
2. Теорія раціональних очікувань і “нова класична макроекономіка”.

Тестові завдання

1. Закон народонаселення Т. Мальтуса означає:

- а) випереджаюче зростання засобів виробництва;
- б) випереджаюче зростання засобів існування;
- в) випереджаюче зростання населення;
- г) жодної правильної відповіді.

2. Теорія вартості (ціни) А. Маршалла викладена на основі:

- а) трудової теорії;
- б) теорії граничної корисності;
- в) теорії витрат виробництва;
- г) теорії рівноважної ціни, що визначається граничною корисністю і граничними витратами.

3. Основу методології Дж. Кейнса становлять:

- а) визнання закону Ж. Сея;
- б) пріоритет мікроекономічного аналізу;
- в) пріоритет макроекономічного аналізу;
- г) концепція “ефективного попиту”.

Варіант 6

1. Еволюція класичної політекономії: економічні погляди Ж. Сея, Т. Мальтуса, Дж. Мілля.
2. Післявоєнні соціально-інституціональні концепції.

Тестові завдання

1. Класична школа політичної економії визнавала:

- а) принцип державного невтручання;
- б) ідею революційних змін капіталістичного суспільства;
- в) протекціонізм у торгівлі;
- г) вартість як основу економічних досліджень.

2. Оптимум В. Парето означає:

- а) систему загальної економічної рівноваги;
- б) теорію реалізації;
- в) критерій найкращого розподілу ресурсів;
- г) жодної правильної відповіді.

3. За Дж. Кейнсом, для стимулювання інвестиційного попиту необхідно:

- а) не регулювати позичковий відсоток;
- б) підвищувати рівень позичкового відсотка;
- в) знижувати рівень позичкового відсотка;
- г) встановити постійний рівень позичкового відсотка.

Варіант 7

1. Німецька історична школа як ідейна опозиція класичному економічному аналізу.
2. Кейнсіанська макроекономічна теорія: становлення і розвиток.

Тестові завдання

1. “Економічна людина” згідно з класичними поглядами:

- а) свідомо прагне приносити користь суспільству;
- б) забезпечує реалізацію державних інтересів;
- в) керується виключно мотивами власної вигоди;
- г) забезпечує реалізацію колективних інтересів.

2. Маржиналізм використовує такі величини:

- а) середні;
- б) граничні;

- в) сумарні;
- г) абсолютні і відносні.

3. Концепцію “ідеальних типів господарства” розробив:

- а) М. Фрідмен;
- б) В. Ойкен;
- в) Ф. фон Хайєк;
- г) Л. Ерхард.

Варіант 8

1. Марксизм як економічне вчення.
2. Післявоєнний німецький неолібералізм і розвиток концепції соціального ринкового господарства.

Тестові завдання

1. Абсолютним втіленням багатства для меркантилістів є:

- а) натуральний продукт;
- б) капітал;
- в) рента;
- г) гроші (золото, срібло).

2. Класовий поділ суспільства за А. Смітом:

- а) класи капіталістів і робітників;
- б) класи капіталістів і землевласників;
- в) продуктивний, непродуктивний і клас землевласників;
- г) класи капіталістів, землевласників і найманих робітників.

3. “Грошове правило” монетаризму означає:

- а) поступове скорочення кількості грошей в обігу;
- б) різке збільшення грошової маси в обігу;
- в) поступове збільшення грошової маси на 3–5 % щороку.

Варіант 9

1. Австрійська школа маржиналізму і започаткування теорії граничної корисності.

2. Кейнсіанство і монетаризм: порівняльна характеристика теорій і моделей державного регулювання економіки.

Тестові завдання

1. Ж. Сей є засновником теорії:

- а) “третіх осіб”;
- б) трьох факторів виробництва;
- в) “утримання”;
- г) жодної правильної відповіді.

2. Історична школа вважала завданням економічної науки:

- а) аналіз економічних законів;
- б) розробку методів господарювання;
- в) опис та систематизацію економічних фактів;
- г) вияв закономірностей розвитку економіки.

3. Крива Лаффера відображає залежність:

- а) між інфляцією та безробіттям;
- б) рівнем оподаткування та податковими надходженнями;
- в) рівнем інфляції та бюджетним дефіцитом;
- г) ваш варіант.

Варіант 10

- 1. Кембриджська школа маржиналізму: економічне вчення А. Маршалла.
- 2. Монетаризм і теорія економіки пропозиції як основи неоконсервативної економічної політики.

Тестові завдання

1. Наслідком закону Ж. Сея є такий висновок:

- а) загальне перевиробництво неможливе;
- б) можлива загальна криза;
- в) сукупний попит може перевищувати сукупну пропозицію;
- г) сукупна пропозиція може перевищувати сукупний попит.

2. Зміст основного економічного закону капіталізму К. Маркса:

- а) максимальне задоволення потреб споживачів;
- б) поляризація суспільства, збільшення багатства і бідності;
- в) максимальне виробництво додаткової вартості;
- г) криза капіталістичного нагромадження.

3. Концепція мультиплікатора Дж. Кейнса встановлює зв'язок:

- а) між змінами інвестицій і національного доходу;
- б) попитом і пропозицією;
- в) змінами інвестицій і зайнятості;
- г) інфляцією і безробіттям.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

1. Предмет, завдання та методологія курсу “Історія економічних вчень”.
2. Критерії періодизації науки історія економічних вчень
3. Австрійська школа маржиналізму та розвиток теорій граничної корисності.
4. Економічні ідеї західноєвропейської соціал-демократії.
5. Економічні ідеї античного світу (Стародавня Греція і Стародавній Рим).
6. Залежність економічних поглядів від політико-правової, релігійної ідеології та філософських вчень.
7. Різноманітність економіко-філософських поглядів Стародавнього Китаю (конфуціанство, легізм, даосизм).
8. Економічна думка античності. Відображення проблем становлення і розвитку рабовласництва. Зміст реформ Солона у Стародавній Греції.
9. Економічні погляди Ксенофонта.
10. Натурально-господарська концепція Платона.
11. Внесок Аристотеля в економічну науку: економіка і хрематистика, поділ праці, товар і товарообмін, форми вартості, гроші.
12. Особливості економічних поглядів давньоримських вчених (Катон Старший, Варрон, Колумелла). Проблеми організації рабовласницьких господарств.
13. Економічна характеристика епохи Середньовіччя (феодалізму).
14. Економічна думка Сходу в епоху Середньовіччя. “Державний феодалізм”.
15. Економічні ідеї середньовічного Китаю (Лі Гоу). Оригінальність економічної концепції Ібн Хальдуна (суспільний прогрес, цивілізаційний підхід, трудове походження вартості).

16. Економічна думка європейського Середньовіччя. “Саллічна правда”.
17. Економічні ідеї канонічного права. Схоластичний підхід. Теорії “справедливої ціни” і “справедливого прибутку” Фоми Аквінського.
18. Економічна думка феодальної Росії та України. “Руська правда”. Роль і значення християнства.
19. Соціальні утопії пізнього Середньовіччя та їх значення. “Утопія” Т. Мора і початок формування літератури утопічного соціалізму.
20. Майбутній комуністичний устрій у праці Т. Кампанелли “Місто Сонця”. Економічні погляди і практична діяльність Т. Мюнцера.
21. Історичні умови виникнення меркантилізму. Великі географічні відкриття та їх економічне значення.
22. Меркантилізм як перше економічне вчення. Основні риси теорії і політики меркантилізму.
23. Гроші як предмет дослідження економічної науки й абсолютне втілення багатства.
24. Державна регламентація внутрішнього виробництва та ринку. Монополізація зовнішньої торгівлі.
25. Обґрунтування політики протекціонізму.
26. Етапи еволюції меркантилізму: ранній (монетаризм) та пізній (мануфактурна, або розгорнута, меркантилістська система).
27. Теорії грошового та торговельного балансу. Зрілий меркантилізм як виразник інтересів торговельного капіталу.
28. Історичне місце і сучасне значення меркантилізму.
29. Особливості розвитку меркантилізму у європейських країнах.
30. Т. Мен і пізній меркантилізм в Англії. Кольбертизм у Франції.
31. Відмінності італійського меркантилізму.
32. Поширення ідей меркантилізму в Росії та Україні (О. Ордин-Нащокін, Ю. Крижанич, І. Посошков).
33. Економічні ідеї Кембриджської школи маржиналізму.
34. Порівняльна характеристика ревізіонізму Е. Бернштейна та теорій К. Каутського і Р. Гільфердінга.
35. Взаємозв'язок науки історія економічних вчень з іншими економічними науками
36. Економічні погляди раннього та пізнього меркантилізму.
37. Історичні умови виникнення та основні риси меркантилізму.
38. Математична школа в політекономії: предмет дослідження і особливості методології.
39. Спільні риси та відмінності раннього та пізнього меркантилізму.
40. Лозаннська школа маржиналізму: виникнення і розвиток.
41. Умови виникнення та методологія класичної школи економічної науки.

42. Основні теоретичні ідеї та етапи розвитку класичної школи політичної економії.
43. Порівняльна характеристика економічних ідей засновників класичної економічної науки В. Петті (Англія) та П. Буагільбера (Франція).
44. Розвиток соціально-інституціонального напрямку економічної науки в післявоєнний період.
45. “Економічна таблиця” Ф. Кене та її теоретичне значення.
46. Економічна система А. Сміта.
47. Соціально-правовий інституціоналізм Дж. Коммонза.
48. Економічне вчення Д. Рікардо.
49. Німецький неолібералізм та розвиток теорії соціального ринкового господарства.
50. Економічна теорія пропозиції: ідейно-теоретичні джерела і практичне значення.
51. Своєрідність економічних ідей Т. Мальтуса.
52. Економічні погляди Ж. Сея та їх сучасне значення.
53. Економічне вчення С. Сімонді: завершення формування класичної школи у Франції.
54. Макроекономічна модель Дж. Кейнса.
55. Соціальний напрямок в економічній науці.
56. Німецька історична школа: умови виникнення та особливості методології.
57. Критика економічних основ капіталізму С. Сімонді та П. Прудонем.
58. Економічна система К. Маркса.
59. Некейнсіанські теорії економічної динаміки та економічного зростання.
60. Монетаризм М. Фрідмена як панівна концепція нової неокласики.
61. Основні ідеї та висновки “Капіталу” К. Маркса.
62. Своєрідність теорії раціональних очікувань.
63. Сучасний неінституціоналізм: теорії прав власності та трансакційних витрат.
64. Теоретичне значення і практичне застосування монетаризму та економічної теорії пропозиції.
65. Причини і сутність нового класичного відродження 60–80-х років ХХ ст.
66. Альтернативи класичної політекономії: загальна характеристика (середина ХІХ ст.).
67. Економічна система Дж. Мілля: завершальний етап класичної політекономії.
68. Дж. Кейнс як засновник макроекономіки та теорії державного регулювання економіки.

69. Основні проблеми праці Дж. Кейнса “Загальна теорія зайнятості, відсотка та грошей” (1936).
70. Кейнсіанська теоретична революція 30-х років ХХ ст.
71. Розвиток ідей класичної школи економічної науки у першій половині ХІХ ст.
72. Економічні погляди у період стародавньої доби.
73. Економічні ідеї М. Туган-Барановського та їх сучасне значення.
74. Економічні теорії неолібералізму (загальна характеристика).
75. А. Сміт як ідеолог системи вільного підприємництва та ліберальної економічної політики.
76. Концепція мультиплікатора Дж. Кейнса.
77. Соціально-психологічний інституціоналізм Т. Веблена.
78. Основні економічні ідеї фізіократичної школи у Франції (Ф. Кене, А. Тюрго).
79. Загальна характеристика американського інституціоналізму.
80. Кон’юнктурно-статистичний (емпіричний) — інституціоналізм У. Мітчелла.
81. Модель загальної економічної рівноваги Л. Вальраса.
82. Особливості розвитку ідей меркантилізму у європейських країнах (Англія, Франція, Італія).
83. Економічне вчення Дж. Кларка.
84. Меркантилізм як перше систематизоване економічне вчення.
85. Американська школа маржиналізму та розвиток теорії граничної продуктивності.
86. Економічна теорія А. Маршалла та започаткування неокласичної школи.
87. Нова історична школа в Німеччині та розвиток катедер-соціалізму.
88. К. Менгер як засновник австрійської школи маржиналізму.
89. Місце історії економічних вчень у системі економічних наук.
90. Загальна характеристика економічних теорій маржиналізму.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна (список А)

1. *Агапова И. И.* История экономических учений: Курс лекций. — М.: ВиМ, 1997.
2. *Бартенев С. А.* Экономические теории и школы (история и современность): Курс лекций. — М.: БЕК, 1996.
3. *Всемирная история экономической мысли: В 6 т. / МГУ им. М. В. Ломоносова; Редкол. В. Н. Черковец (гл. ред.) и др.* — М.: Мысль, 1987–1997.
4. *Жид Ш., Рист Ш.* История экономических учений: Пер. с англ. — М.: Экономика, 1995.

5. *История* экономических учений: Учеб. пособие / Под ред. В. А. Жамина, Е. Г. Василевского. — М.: Изд-во МГУ, 1989. — Ч. I.
6. *История* экономических учений: Учеб. пособие / Под ред. А. Г. Худокормова. — М.: Изд-во МГУ, 1994. — Ч. II.
7. *История* экономических учений: (современный этап) / Под общ. ред. А. Г. Худокормова. — М.: ИНФРА-М, 1998.
8. *Історія* економічної думки: Навч. посіб. / За ред. Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко. — К., 1996.
9. *Костюк В. Н.* История экономических учений: Учеб. пособие. — М.: Центр, 1997.
10. *Майбурд Е. М.* Введение в историю экономической мысли. От пророков до профессоров. — М.: Дело; Вита-Пресс, 1996.
11. *Мешко І. М.* Історія економічних вчень: Основні течії західно-європейської та американської економічної думки: Навч. посіб. — К.: Вища шк., 1994.
12. *Негиши Т.* История экономической теории: Учебник. — М.: АО “Аспект Пресс”, 1995.
13. *Нестеренко О. П.* Історія економічних вчень: Курс лекцій. — К.: МАУП, 2000.
14. *Титова Н. Е.* История экономических учений: Курс лекций. — М.: Владос, 1997.
15. *Юхименко П. І., Леоненко П. М.* Історія економічних учень: Навч. посіб. — 2-ге вид. — К.: Знання-Прес, 2001.
16. *Ядгаров Я. С.* История экономических учений: Учеб. для вузов. — 3-е изд. — М.: ИНФРА-М, 1999.

Додаткова (список Б)

1. *Автономов В. С.* Модель человека в экономической науке. — СПб., 1993.
2. *Аникин А. В.* Юность науки: жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса. — М.: Политиздат, 1985.
3. *Антология* экономической классики: В 2 т. — М.: Эконом-Ключ, 1993.
4. *Бартенев С. А.* История экономических учений в вопросах и ответах. — М.: Юристъ, 1998.
5. *Блауг М.* Экономическая мысль в ретроспективе: Пер. с англ. — М.: Дело ЛТД, 1994.
6. *Бодров В. Г.* Современный экономический консерватизм: переоценка ценностей или повторение прошлого? — К.: Лыбидь, 1990.
7. *Браунинг П.* Современные экономические теории — буржуазные концепции: Сокр. пер. с англ. — М., 1987.
8. *Веблен Т.* Теория праздного класса. — М., 1984.
9. *Гальчинский А. С.* К. Маркс и развитие экономической мысли Запада. — М.: Экономика, 1990.
10. *Гелбрейт Дж. К.* Экономические теории и цели общества. — М.: Мысль, 1979.
11. *Горкіна Л. П.* Нариси з історії політичної економії в Україні. — К.: Наук. думка, 1994.

12. *Жамс Э.* История экономической мысли XX века: Пер. с фр. — М.: Изд-во иностр. лит., 1959.
13. *Злупко С. М., Туган-Барановський М.* Український економіст світової слави. — Львів, 1993.
14. *Кейнс Дж. М.* Общая теория занятости, процента и денег: Пер. с англ. — М.: Прогресс, 1978.
15. *Кларк Дж. Б.* Распределение богатства. — М., 1992.
16. *Коуз Р.* Фирма, рынок и право. — М., 1993.
17. *Макконнелл К. Р., Брю С. Л.* Экономикс: принципы, проблемы, политика. — К.: Хагар-Демос, 1993. — Гл. 18, 19.
18. *Маркс К.* Капитал. Т. 1–3. // К. Маркс и Ф. Энгельс. Соч. — 2-е изд. — М.: Политиздат, 1960. — Т. 23–25. — Ч. I, II.
19. *Маршалл А.* Принципы экономической науки: В 3 т.: Пер. с англ. — М.: Прогресс, 1993.
20. *Нобелевские лауреаты по экономике.* — М., 1997.
21. *Новая постиндустриальная волна на Западе.* Антология. — М., 1999.
22. *Норт Д.* Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки: Пер. з англ. — К.: Основи, 2000.
23. *Ойкен В.* Основные принципы экономической политики: Пер. с нем. — М.: Прогресс, 1995.
24. *Осадчая И. М.* Консерватизм против реформизма: две тенденции в буржуазной политэкономии. — М.: Мысль, 1984.
25. *Пигу А.* Экономическая теория благосостояния: В 2 т. — М., 1985.
26. *Селигмен Б.* Основные течения современной экономической мысли: Пер. с англ. — М.: Прогресс, 1968.
27. *Смит А.* Исследование о природе и причинах богатства народов / Отв. ред. Л. И. Абалкин. — М.: Наука, 1993.
28. *Современная экономическая мысль:* Пер. с англ. / Под общ. ред. В. С. Афанасьева, Р. М. Энтова. — М.: Прогресс, 1981.
29. *Соціальне ринкове господарство:* Навч. посіб. / В. Г. Бодров, А. І. Кре-дісов (ред.), П. М. Леоненко. — К.: Либідь, 1995.
30. *Туган-Барановський М. І.* Політична економія: Курс популярний. — К., 1994.
31. *Українська економічна думка:* Хрестоматія. — К., 1998.
32. *Усоскин В. М.* “Денежный мир” Милтона Фридмена. — М., 1989.
33. *Хайек Ф. А.* Дорога к рабству. — М., 1992.
34. *Хансен Э.* Экономические циклы и национальный доход: Пер. с англ. — М.: Изд-во иностр. лит., 1959.
35. *Харрод Р.* К теории экономической динамики: Пер. с англ. — М.: Изд-во иностр. лит., 1959.
36. *Хикс Дж.* Стоимость и капитал: Пер. с англ. / Общ. ред. Р. М. Энтова. — М.: Прогресс, 1993.
37. *Шумпетер Й. А.* Теория экономического развития. — М., 1992.
38. *Эрхард Л.* Полвека размышлений: Речи и статьи: Пер. с нем. — М., 1993.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Історія економічних вчень”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Історія економічних вчень”	5
Плани семінарських занять	15
Вказівки до виконання контрольної роботи	23
Завдання для контрольних робіт	23
Питання для самоконтролю студентів	30
Список рекомендованої літератури	33

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерна верстка

Н. В. Медведєва
Г. В. Воїнова
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-903

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП